

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора,
професора кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету
Москалюк Надії Богданівни**

**на дисертаційну роботу Кота Тараса Борисовича на тему: «Використання
практики Європейського суду з прав людини при прийнятті рішень у
цивільних справах національними судами України», подану на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними процесами європейської інтеграції України, конституційним утвердженням принципу верховенства права та необхідністю забезпечення ефективного судового захисту прав і свобод людини відповідно до стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. У цих умовах практика Європейського суду з прав людини перетворилася не лише на джерело тлумачення положень Конвенції, а й на один із ключових орієнтирів для формування сучасної правозастосовної діяльності національних судів.

Особливого значення зазначена проблематика набуває у сфері цивільного судочинства, оскільки саме цивільні справи становлять найбільшу категорію судових спорів, у межах яких вирішуються питання захисту права власності, особистих немайнових прав, сімейних, житлових, трудових та інших приватноправових інтересів. Саме тому правильне використання практики ЄСПЛ під час ухвалення судових рішень виступає необхідною передумовою забезпечення ефективного захисту прав людини, однакового застосування законодавства та дотримання міжнародних зобов'язань України.

Додаткової актуальності дослідженню надають сучасні виклики, пов'язані з функціонуванням правової системи України в умовах воєнного стану. Збройна агресія Російської Федерації супроводжується численними порушеннями майнових, житлових, сімейних, трудових та інших цивільних прав, що обумовлює зростання ролі практики Європейського суду з прав людини як універсального механізму формування стандартів їх судового захисту. У таких умовах особливого значення набуває вироблення науково обґрунтованих підходів до використання практики ЄСПЛ під час розгляду цивільних справ національними судами.

Не менш важливим є й те, що, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених окремим аспектам застосування Конвенції та практики ЄСПЛ, у вітчизняній цивілістичній науці досі відсутнє комплексне дослідження використання практики Європейського суду з прав людини саме при вирішенні цивільних справ з урахуванням особливостей різних категорій приватноправових спорів. Залишаються дискусійними питання правової

природи практики ЄСПЛ, її місця у системі джерел права України, меж обов'язковості рішень Суду, критеріїв їх використання національними судами, а також впливу практики ЄСПЛ на подальший розвиток цивільного та цивільного процесуального законодавства України.

Особливої уваги заслуговує прагнення автора поєднати теоретичне осмислення правової природи практики ЄСПЛ із комплексним аналізом її використання при вирішенні цивільних, сімейних, житлових та трудових спорів, а також сформулювати пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства і практики його застосування. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку приватного права, європейському вектору реформування української правової системи та потребам судової практики.

Таким чином, тема дисертаційної роботи є своєчасною, актуальною та має вагоме теоретичне і практичне значення для подальшого розвитку науки цивільного права і цивільного процесу, удосконалення правозастосовної діяльності національних судів та забезпечення ефективної імплементації європейських стандартів захисту прав людини у правову систему України.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, характеризуються належним ступенем обґрунтованості, внутрішньою логічною узгодженістю та достатнім рівнем достовірності. Їх переконливість забезпечується комплексним аналізом значного масиву наукової літератури, чинного законодавства України, міжнародно-правових актів, практики Європейського суду з прав людини, рішень Верховного Суду та інших національних судів, що дозволило автору сформулювати цілісне бачення проблематики використання практики ЄСПЛ під час розгляду цивільних справ національними судами. Всі сформульовані висновки логічно випливають із проведеного дослідження, відповідають поставленій меті та визначеним завданням дисертаційної роботи.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується коректно обраною методологією дослідження. Автором використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, серед яких діалектичний, формально-логічний, логіко-семантичний, системно-структурний, структурно-функціональний, порівняльно-правовий, історико-правовий, прогностичний методи, а також методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, абстрагування та конкретизації. Їх застосування є методологічно виваженим та безпосередньо пов'язане із предметом дослідження, що дозволило всебічно розкрити як теоретичні засади використання практики ЄСПЛ, так і особливості її застосування у різних категоріях цивільних справ, а також сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства.

Достовірність наукових результатів підтверджується широкою емпіричною базою дослідження, основу якої становлять рішення Європейського

суду з прав людини, практика Верховного Суду та інших судів України, положення Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, цивільного та цивільного процесуального законодавства України, міжнародні договори та інші нормативно-правові акти. Особливу увагу заслуговує комплексний аналіз практики ЄСПЛ у справах, що виникають із цивільних, сімейних, житлових та трудових правовідносин, який дозволив автору не лише узагальнити сформовані Судом правові підходи, але й критично оцінити особливості їх використання національними судами України та визначити напрями подальшого вдосконалення правозастосовної практики.

Важливою перевагою дисертаційної роботи є системність проведеного дослідження. Автор не обмежується виключно аналізом практики ЄСПЛ, а комплексно досліджує її взаємозв'язок із національною системою джерел права, механізмом реалізації принципу верховенства права, особливостями функціонування цивільного судочинства та процесами гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами. Такий підхід забезпечує високий рівень аргументованості висновків і свідчить про належний рівень теоретичного осмислення досліджуваної проблематики.

Практичні рекомендації, запропоновані дисертантом, ґрунтуються на результатах проведеного дослідження та характеризуються достатнім ступенем наукової аргументованості. Запропоновані зміни до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Сімейного кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України логічно випливають із авторських висновків, узгоджуються із сучасними тенденціями розвитку національного законодавства та спрямовані на підвищення ефективності використання практики ЄСПЛ у цивільному судочинстві України.

У цілому результати проведеного дослідження характеризуються належним рівнем наукової достовірності, достатньою аргументованістю та практичною спрямованістю, що свідчить про методологічну зрілість дисертаційної роботи та дозволяє позитивно оцінити сформульовані автором наукові положення, висновки і рекомендації.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи. Дисертаційна робота характеризується чіткою, логічною та внутрішньо узгодженою структурою, що повністю відповідає поставленій меті, завданням і предмету дослідження. Побудова роботи забезпечує послідовний перехід від дослідження загальнотеоретичних засад використання практики Європейського суду з прав людини до аналізу особливостей її застосування у різних категоріях цивільних справ, а завершується формулюванням концептуальних висновків і практичних рекомендацій щодо вдосконалення національного законодавства та судової практики. Такий підхід свідчить про належний рівень наукового

планування дослідження та системність авторського бачення обраної проблематики.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура роботи є цілісною, а співвідношення між окремими розділами є збалансованим, що забезпечує комплексне розкриття теми дослідження.

У першому розділі «Теоретико-правові засади використання практики Європейського суду з прав людини у цивільних справах національними судами» автором досліджено поняття та правову природу практики ЄСПЛ, здійснено аналіз доктринальних підходів до її розуміння, визначено її місце у системі джерел права України та розкрито нормативно-правові засади використання практики Суду у цивільному судочинстві. Позитивно слід оцінити прагнення автора не лише узагальнити існуючі наукові підходи, а й запропонувати власне бачення правової природи практики ЄСПЛ та систематизувати рівні її нормативного забезпечення в Україні.

Другий розділ «Використання практики Європейського суду з прав людини в окремих цивільних справах національними судами» є найбільш змістовним і практично орієнтованим у структурі дисертації. У ньому комплексно досліджено особливості використання практики ЄСПЛ під час розгляду спорів, що виникають із цивільних, сімейних, житлових та трудових правовідносин. Автор здійснює ґрунтовний аналіз відповідних рішень ЄСПЛ та Верховного Суду, узагальнює сформовані міжнародні стандарти захисту прав людини, визначає особливості їх імплементації у національне судочинство та виявляє проблеми правозастосування. Саме цей розділ демонструє високий рівень володіння здобувачем матеріалом судової практики та здатність поєднувати доктринальний аналіз із практичними аспектами діяльності судів.

У третьому розділі «Розвиток національного законодавства України у відповідності до стандартів Європейського суду з прав людини» досліджуються питання відповідності використання практики ЄСПЛ вимогам Конвенції, аналізуються критерії її належного застосування судами України, а також розкривається вплив практики Суду на розвиток матеріального та процесуального цивільного законодавства. Особливої уваги заслуговує прагнення автора перейти від констатації існуючих проблем до формулювання конкретних пропозицій щодо вдосконалення законодавства України та підвищення ефективності використання практики ЄСПЛ у діяльності національних судів.

Висновки дисертаційної роботи логічно узагальнюють результати проведеного дослідження, повною мірою відповідають поставленим завданням та відображають досягнення визначеної автором мети. Сформульовані положення характеризуються послідовністю, взаємною узгодженістю та

практичною спрямованістю, а запропоновані рекомендації органічно впливають зі змісту проведеного дослідження.

У цілому структура дисертації є логічною, композиційно завершеною та повністю відповідає сучасним вимогам, що ставляться до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Побудова роботи забезпечує цілісне сприйняття досліджуваної проблематики, а зміст кожного розділу послідовно розкриває окремі аспекти використання практики Європейського суду з прав людини у цивільному судочинстві України та формує належне підґрунтя для сформульованих автором наукових висновків.

Наукова новизна результатів дослідження. Дисертаційна робота характеризується належним рівнем наукової новизни та містить низку самостійно сформульованих автором теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на розвиток доктрини цивільного права та удосконалення практики використання рішень Європейського суду з прав людини під час розгляду цивільних справ національними судами України. Отримані результати мають комплексний характер, є логічно пов'язаними між собою та свідчать про здатність здобувача самостійно вирішувати актуальні наукові завдання у сфері приватного права.

Особливої позитивної оцінки заслуговує проведений автором комплексний аналіз використання практики ЄСПЛ у різних категоріях цивільних справ, що виникають із цивільних, сімейних, житлових та трудових правовідносин. На відміну від більшості існуючих наукових праць, у дисертації дослідження не обмежується загальнотеоретичним аналізом практики Суду, а демонструє особливості її застосування залежно від характеру відповідних приватноправових відносин, що істотно підвищує практичну цінність отриманих результатів.

Схвальної оцінки заслуговує удосконалений автором підхід до оцінки пропорційності втручання у право на житло, який передбачає необхідність комплексного врахування тривалості проживання особи, її сімейного та соціального становища, наслідків виселення, а також реальної суспільної потреби у відповідному втручанні. Запропонований підхід є таким, що відповідає сучасним тенденціям розвитку практики ЄСПЛ та може бути використаний як під час вдосконалення законодавства, так і у практиці національних судів при вирішенні житлових спорів.

Варто позитивно відзначити й законодавчу пропозицію щодо викладення в новій редакції частини другої статті 257 Сімейного кодексу України. Запропонована редакція спрямована на забезпечення належного балансу між правами близьких родичів дитини та пріоритетом її найкращих інтересів, що загалом узгоджується із сучасними підходами Європейського суду з прав людини до захисту сімейного життя та розвитку сімейного законодавства України.

Позитивної оцінки заслуговує також прагнення автора перейти від суто теоретичного аналізу до вироблення конкретних пропозицій щодо вдосконалення законодавства України. Запропоновані зміни до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Сімейного кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України свідчать про практичну спрямованість проведеного дослідження та бажання автора забезпечити більш ефективну імплементацію стандартів Конвенції у діяльність національних судів. При цьому більшість законодавчих пропозицій логічно випливають із проведеного аналізу судової практики та сформульованих автором висновків.

У цілому сформульовані автором положення наукової новизни свідчать про самостійний характер проведеного дослідження, належний рівень наукового пошуку та прагнення здобувача до комплексного осмислення проблем використання практики Європейського суду з прав людини у цивільному судочинстві України. Водночас окремі концептуальні положення дисертації, що стосуються теоретичного визначення правової природи практики ЄСПЛ та її місця у системі джерел права, викликають дискусію і потребують додаткового наукового обґрунтування, про що буде зазначено у зауваженнях до дисертаційної роботи.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що сформульовані автором висновки, теоретичні узагальнення та законодавчі пропозиції можуть бути використані у різних сферах юридичної діяльності, пов'язаних із застосуванням практики Європейського суду з прав людини та забезпеченням належного захисту прав людини у цивільному судочинстві.

Практичну цінність мають запропоновані автором зміни до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Сімейного кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України, які можуть бути використані у нормотворчій діяльності з метою подальшої гармонізації національного законодавства зі стандартами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Важливе практичне значення мають результати аналізу практики ЄСПЛ щодо захисту цивільних, сімейних, житлових та трудових прав, а також сформульовані автором критерії використання відповідних правових позицій Суду. Запропоновані підходи можуть бути використані суддями, адвокатами та іншими правниками під час вирішення цивільних спорів, сприяючи підвищенню якості мотивування судових рішень, забезпеченню єдності судової практики та більш повній імплементації європейських стандартів захисту прав людини.

Отримані результати становлять інтерес і для подальших наукових досліджень проблем взаємодії міжнародного та національного права, а також можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання дисциплін

цивільно-правового циклу, курсів із прав людини та європейських стандартів правосуддя, а також при підготовці навчально-методичних матеріалів.

Загалом результати дисертаційного дослідження мають не лише теоретичне, а й безпосереднє прикладне значення, оскільки спрямовані на підвищення ефективності використання практики Європейського суду з прав людини у діяльності національних судів, удосконалення законодавства України та забезпечення більш ефективного захисту прав людини відповідно до європейських стандартів.

Відсутність академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації у дисертаційній роботі. Під час ознайомлення з дисертаційною роботою Т. Б. Кота не виявлено ознак порушення принципів академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації, стилю викладу матеріалу, характеру наукової аргументації, способу використання наукових джерел, нормативно-правових актів та судової практики дає підстави вважати, що робота є самостійним науковим дослідженням, виконаним особисто здобувачем.

У дисертації належним чином здійснено посилання на використані наукові праці, законодавчі акти, міжнародно-правові документи, рішення Європейського суду з прав людини та національних судів. Автор коректно використовує результати досліджень інших учених, надаючи їм належну наукову оцінку та формуючи власні висновки й пропозиції. Сформульовані у роботі положення наукової новизни, висновки та рекомендації є результатом самостійного наукового пошуку здобувача та логічно випливають із проведеного дослідження.

За результатами ознайомлення з дисертацією підстав вважати, що у роботі містяться ознаки академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації або фальсифікації наукових результатів, не встановлено. Зміст дисертації відповідає вимогам академічної доброчесності, визначеним Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту» та загальноновизнаним принципам здійснення наукової діяльності.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих автором працях. Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою відображені у наукових публікаціях автора, що свідчить про належний рівень апробації отриманих наукових результатів та їх введення до наукового обігу.

За темою дисертації автором опубліковано чотири наукові статті у фахових наукових виданнях України, а також чотири тези доповідей за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій. Аналіз змісту зазначених публікацій дає підстави стверджувати, що у них відображено основні положення дисертаційної роботи, які стосуються правової природи практики Європейського суду з прав людини, особливостей її використання у цивільному судочинстві, захисту окремих категорій цивільних прав, а також впливу практики ЄСПЛ на розвиток національного законодавства України.

Опубліковані наукові праці тематично охоплюють ключові напрями проведеного дослідження та відображають поступове формування авторської наукової позиції щодо використання практики ЄСПЛ у цивільних справах. Водночас матеріали міжнародних науково-практичних конференцій підтверджують належну апробацію результатів дисертаційного дослідження, їх обговорення у науковому середовищі та врахування сучасних тенденцій розвитку національної й європейської правової доктрини.

Обсяг і зміст опублікованих праць відповідають основним результатам дисертаційної роботи та забезпечують достатній рівень висвітлення положень, що становлять її наукову новизну. Подані до друку результати узгоджуються зі змістом дисертації, не містять істотних розбіжностей із сформульованими автором висновками та підтверджують самостійний характер проведеного дослідження.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, знайшли належне відображення в опублікованих автором наукових працях, що відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його актуальність, наукову новизну та практичну значущість, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та міркування дискусійного характеру, які не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, однак можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

1. Дискусійною видається запропонована автором концепція трикомпонентної структури практики Європейського суду з прав людини, відповідно до якої до її складу віднесено правозастосовну, правоінтерпретаційну та контрольну-наглядову компоненти (стор. 17). Хоча сама спроба комплексно охарактеризувати правову природу практики ЄСПЛ заслуговує на позитивну оцінку, запропонована конструкція, на наш погляд, потребує додаткового теоретичного обґрунтування. Зокрема, у тексті дисертації недостатньо розкрито, чому контрольну компоненту автор трансформує саме у контрольну-наглядову, а також не пояснено, яке самостійне методологічне значення має така модифікація. Крім того, недостатньо переконливо доведено, що зазначені компоненти характеризують саме правову природу практики ЄСПЛ як результату юрисдикційної діяльності, а не функціональні напрями діяльності самого Суду. У зв'язку з цим потребує чіткішого розмежування правова природа Європейського суду з прав людини як міжнародної судової інституції, правова природа його рішень та правова природа практики ЄСПЛ як самостійного правового феномена. Водночас порушена автором проблема є актуальною для сучасної доктрини права та, безперечно, заслуговує на подальший науковий розвиток.

2. Окремі положення дисертації щодо характеристики практики Європейського суду з прав людини як такої, що має одночасно орієнтуючий, регулятивний і нормативний характер, викликають потребу у додатковому концептуальному уточненні (стор. 39). Автор використовує категорії «орієнтуючий характер», «регулятивний характер», «загальнообов'язковість опосередкованого типу» та «нормативна функція», однак не проводить достатньо чіткого розмежування між ними. У результаті виникає методологічна невизначеність щодо того, чи йдеться про нормативний вплив практики ЄСПЛ у матеріальному розумінні, її інтерпретаційне значення, механізм імплементації міжнародних стандартів чи особливий різновид квазінормативного регулювання. На нашу думку, більш чітке визначення характеру юридичного впливу практики ЄСПЛ дозволило б уникнути змішування різних моделей її правового впливу та зробило б авторську концепцію більш послідовною. Наведене зауваження не заперечує авторської концепції, а стосується передусім необхідності її більш чіткого теоретичного оформлення.

3. Потребують певного уточнення окремі положення дисертації, присвячені визначенню місця Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини у системі національного права України. Зокрема, дискусійною видається теза про те, що Конституція України встановлює «вищу юридичну силу» міжнародних договорів у національній правовій системі, а практика ЄСПЛ є «невід'ємною частиною Конвенції» (стор. 45). Такі висновки, на нашу думку, потребують більш ґрунтовного конституційно-правового та теоретико-правового обґрунтування. Стаття 9 Конституції України визначає чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, як складову національного законодавства, однак не встановлює їхньої вищої юридичної сили щодо Конституції України. Водночас практика ЄСПЛ, будучи офіційним тлумаченням положень Конвенції та невід'ємним елементом механізму її застосування, не ототожнюється із самою Конвенцією як міжнародним договором. У зв'язку з цим співвідношення Конвенції та практики ЄСПЛ доцільно було б розкрити більш детально через категорії офіційного тлумачення, інтерпретаційної єдності, функціональної взаємодії або доктрини «живого інструменту», що дозволило б більш повно аргументувати запропоновану автором концепцію. Зазначене питання має дискусійний характер і в юридичній літературі також не отримало однозначного вирішення.

4. У дисертації ґрунтовно проаналізовано практику Європейського суду з прав людини щодо різних категорій цивільних справ, однак, на нашу думку, робота виграє б від більш детального висвітлення критеріїв, за якими національний суд має визначати релевантність того чи іншого рішення ЄСПЛ для конкретного спору. Зокрема, доцільно було б більш чітко окреслити методологію оцінки подібності фактичних обставин справ (*relevantly similar*

cases), значення принципу *mutatis mutandis*, а також критерії використання прецедентів, сформованих у справах проти інших держав. Більш розгорнуте висвітлення зазначених аспектів посилює практичну спрямованість проведеного дослідження та могло б стати предметом додаткового обговорення під час захисту.

5. Позитивно оцінюючи прагнення автора виробити практичні рекомендації щодо використання практики ЄСПЛ у цивільному судочинстві, водночас вважаємо, що дисертація могла б бути доповнена окремими висновками щодо впливу сучасних тенденцій розвитку практики ЄСПЛ на майбутню еволюцію цивільного процесуального законодавства України. Зокрема, заслуговують на окрему увагу питання цифровізації правосуддя, використання електронних доказів, розвитку стандартів справедливого судового розгляду в умовах дистанційного судочинства, а також новітні підходи ЄСПЛ до забезпечення процесуальної рівності сторін. Врахування цих тенденцій дозволило б ще повніше продемонструвати перспективи подальшої імплементації європейських стандартів у цивільне судочинство України.

Проте висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, її наукової новизни, теоретичного та практичного значення, мають переважно науково-дискусійний характер і можуть слугувати підґрунтям для подальших досліджень у цій сфері.

Дисертація Кота Тараса Борисовича на тему «Використання практики Європейського суду з прав людини при прийнятті рішень у цивільних справах національними судами України» є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, виконаною на належному теоретичному рівні, має вагоме практичне значення та відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Робота ґрунтується на комплексному аналізі наукових джерел, чинного законодавства України, міжнародно-правових актів, практики Європейського суду з прав людини та національних судів, що дозволило автору сформулювати обґрунтовані висновки і пропозиції щодо вдосконалення використання практики ЄСПЛ у цивільному судочинстві. Практична спрямованість дисертації виявляється у дослідженні особливостей застосування практики ЄСПЛ у цивільних, сімейних, житлових і трудових спорах та у формулюванні пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства, що свідчить про здатність автора поєднувати теоретичні напрацювання з потребами судової практики.

На окреме схвалення заслуговують належний рівень аргументації та логічна побудова роботи, що виявляються у послідовному й структурованому викладі матеріалу, обґрунтуванні наукових положень нормами законодавства, доктринальними підходами та практикою ЄСПЛ, завдяки чому дисертація поєднує глибину теоретичного аналізу з прикладною значущістю та демонструє належний рівень наукової самостійності автора.

Дисертаційна робота Кота Тараса Богдановича на тему «Використання практики Європейського суду з прав людини при прийнятті рішень у цивільних справах національними судами» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам п. 10 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Кіт Тарас Богданович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри безпеки та
правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університету

